

DELO TERAPEVTSKEGA PSA V ŠOLAH – OPIS PRIMERA / Mojca Trampuš / Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana, Špela Štefe, Center za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič / foto: Sara Todorović (bivša dijakinja SVŠGL) in privatna arhiva avtoric

Posebej izurjeni terapevtski psi s svojimi vodniki po vsem svetu obiskujejo različne ustanove. Obiski so povsod dobro sprejeti, ljudje se ob psu sprostijo, razvedrijo, opogumijo, nasmehnejo. Psi pomagajo tudi pri izobraževanju, saj z otroki hitro najdejo stik. V šolskem letu 2012/13 sva dve vodnici vsaka s svojim terapevtskim psom redno prihajali v dve ustanovi. Psa sta sodelovala pri pouku in pri dejavnostih. V prvem primeru gre za delo v srednji šoli in gimnaziji v okviru inovacijskega projekta, v drugem pa za delo v šoli s prilagojenim programom. Psa sta sodelovala pri pouku in pri dejavnostih in učenci so novost sprejeli z velikim veseljem, pes je ugodno vplival na ustvarjanje spodbudnega učnega okolja.

1. O TERAPEVTSKIH PSIH

Med živalmi, ki bivajo s sodobnim človekom, imajo psi posebno vlogo. Pogosto so pravi družinski člani, saj zaradi svojih lastnosti spletejo najtesnejše vezi s svojimi skrbniki.

V čem se psi bistveno razlikujejo od mačk, zajčkov in morskih prašičkov? Predniki psov so živeli v krdelih in krdelni nagon vpliva tudi na ravnanje psov v našem času. Pes ni samotar; potrebuje krdelo, v katerem izpolnjuje svoje osnovne potrebe – skupaj z drugimi člani lovi, išče bivališče, spi. Sodobni pes živi z ljudmi, njegova socialna sredina je družina ali posameznik. Ob ustrezni socializaciji in vzgoji pes razume, kakšna je njegova vloga v tej skupnosti. Je zvest, pripaden, vdan sopotnik in zelo učljiv (Fogle 1994: 12). Poleg prijetne družbe človeku zagotavlja še mnogo več. Ustrezno šolan pes opravlja posebne naloge – tako poznamo policijske pse, pse spremljevalce invalidov, pse vodiče slepih oseb, pse reševalce iz ruševin ali plazov, pse, ki iščejo pogrešane osebe ali odkrivajo mamilna in orožje.

Tudi psi, ki so »samo« družabniki, močno vplivajo na kvaliteto življenja svojega skrbnika. Ljudje se ob psu dobro počutimo. Raziskave so potrdile mnoge koristi, ki jih človeku prinaša druženje s psom (Halm 2008). Za to obstaja kup učenih razlag. Pravzaprav pa je zelo preprosto: kuža nas ne sodi po zunanjih lastnostih; zanj ni pomembno, kako smo oblečeni, kakšen ugled imamo v družbi, koliko ničel ima naš bančni račun. To je glavni razlog, da smo ob njem sproščeni, neobremenjeni. In tako pes s prijaznostjo in zvestobo postavlja mostove tam, kjer jih ljudje ne zmoremo.

Od teh spoznanj do ideje, da bi psi lahko pomagali tudi kot svojevrstni terapevti, ni bila

dolga pot. Danes so po svetu terapevtski psi redni obiskovalci v mnogih bolnicah, šolah, vrtcih, domovih starejših, varstveno delovnih centrih. Ti psi so običajni družinski ljubljenci, ki pa so skupaj s svojimi vodniki posebej usposobljeni. Ni pomembno, kakšne pasme je pes, mnogi so mešanci. Nujno pa je, da je kuža prijazen, naklonjen neznanim ljudem, stabilnega značaja in vsaj nekoliko šolan.

Društva terapevtskih psov po svetu večinoma delujejo po zelo podobnih načelih. Gre za prostovoljno, neplačano delo posameznikov, ki se skupaj s svojimi šolanimi psi udeležijo dodatnih izobraževanj, da pridobijo specifična znanja in spretnosti. Vse pse najprej testirajo kinološki strokovnjaki. Ti izločijo kosmatince, ki kažejo znake napadalnosti, pretirane plahosti ali nervoze. Psi so redno veterinarsko pregledani, negovani, snažni. Eno večjih tovrstnih društev, ameriški Pet Partners, na svojih spletnih straneh izčrpno

opisuje področja dela, omejitve in pričakovanja, ob tem pa ponuja raznovrstne podatke in strokovne članke (Pet Partners 2012). V Sloveniji deluje nekaj društev, eno od njih je Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke.

2. TERAPEVTSKI PES V ŠOLI

Posebej prisrčen odnos s psi vzpostavijo otroci. Zato ne čudi zamisel, da bi terapevtskega psa pripeljali tudi v šolsko okolje, kjer bi kuža pomagal ustvarjati spodbudno učno okolje in bi sodeloval pri učenju.

Kaj vse lahko pričakujemo, če med otroke pripeljemo šolanega, ubogljivega, prijaznega, potrpežljivega kužka? Otroci so ob psu sproščeni, visoko motivirani. Laže jih umirimo in pripravimo do zbranega dela. Postanejo bolj samozavestni, laže navezujejo socialne stike, rajši sodelujejo. Čustveni stik, ki ga učenci sprva navežejo z živaljo, kasneje spodbuja

tudi empatične odnose med sošolci (C. Chandler 2001).

Terapevtski psi so dobrodošli pomočniki tako v šolah s prilagojenim programom kot v rednih šolah. Gre sicer za različne oblike dela, v vsakem primeru pa lahko učencem šolske ure s pomočjo psa popestrimo. Delta Society je bila med prvimi organizacijami, ki so raziskovale vpliv terapije s pomočjo živali na človeka. Oblikovala je cilje, ki jih lahko v učilnici dosežemo s prisotnostjo živali. Med drugim lahko z interakcijo z živaljo razvijamo motorične in psihološke veščine, pridobivamo znanja o živalih, o okolju, treniramo zvestobo in odgovornost ... (Altschiller 2011: 5, C. Chandler 2001).

V tujini imajo z delom terapevtskih psov v šolah že bogate izkušnje. V Sloveniji so utečeni priložnostni obiski, katerih izvedba ni sistemsko urejena in je odvisna od iznajdljivosti posameznih učiteljev. Predstaviti pa želiva, kako lahko terapevtski pes sodeluje pri rednem delu v šoli. V lanskem šolskem letu sva namreč tako sodelovanje preizkusili v dveh povsem različnih ustanovah: v srednji šoli oz. gimnaziji in v šoli s prilagojenim programom.

3. ŠAPA V SREDNJI VZGOJITELJSKI ŠOLI IN GIMNAZIJI LJUBLJANA

V šolskem letu 2012/13 smo na Srednji vzgojiteljski šoli in gimnaziji Ljubljana izvajali inovacijski projekt Terapevtski pes v šoli. Projekt je potekal v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo. Glavna junakinja projekta je bila zlata prinašalka Šapa, izšolana terapevtska psička. Njena vodnica sem po več kot dvajsetih letih učenja matematike razmeroma izkušena, poznam pričakovanja in stiske dijakov. Pri načrtovanju projekta smo se osredotočili na dve dejavnosti: ponuditi dijakom novost pri izvajanju njihovega praktičnega dela in opazovati, kako prisotnost psa vpliva na vzdušje v razredu.

Na naši šoli izvajamo več programov srednješolskega izobraževanja, in sicer predšolska vzgoja, splošna gimnazija in umetniška gimnazija. Dijaki programa predšolska vzgoja v okviru obvezne prakse preživijo lepo število ur v vrtcih med predšolskimi otroki, poleg tega za malčke pripravljajo različne prireditve.

Povabila sem jih, naj v katerega svojih obiskov v vrtcu vključijo delo s psom. Predstavila sem jim nekaj idej za pripravno igrice. Dogovorili smo se, da bomo posegali predvsem po matematičnih in glasbenih vsebinah.

Namenili smo se še opazovati vpliv prisotnosti terapevtskega psa na dijake pri pouku in med odmori. Načrtovali smo, da bo Šapa prihajala z mano k pouku dvakrat tedensko. Dijakom sem povedala, da bo psička med poukom počivala, med odmori pa sem jih povabila, da se z njo poigrajo, jo pobožajo in podobno.

Med skrbnimi pripravami na projekt smo v marsičem sledili nasvetom, ki jih na svojih spletnih straneh ponujajo učitelji iz Nemčije, kjer je Schulhund (šolski pes) že uveljavljen pojem (Schulhund 2012). Vsebino projekta sem predstavila sodelavcem, predstavitev projekta smo pokazali vsem dijakom na šoli. V razredih, v katerih učim, sem izvedla podrobnejšo predstavitev. Staršem sem poslala dopis in zbrala vsa soglasja. Šapo sem v šolo večkrat pripeljala že avgusta, ko na

šoli ni bilo dijakov. Omogočila sem ji, da je spoznavala stopnišča, hodnike in predvsem »najino« učilnico. Pripravila sem ji ležišče ob katedru in njen prostor označila z barvno črto na tleh – za to črto je dijaki ne vznemirjajo. V učilnico sem obesila plakat s pravili, kako se ob psu vedemo.

Poskrbeli smo za varnost. Šapa je šolana (opravljen ima mednarodno veljavni Bbh izpit) in ima pridobljena dva certifikata terapevtskih psov: je aktivna Tačka pomagačka, poleg tega sva se izobrazili za izvajanje programa R.E.A.D. pri društvu Intermountain Therapy Animals – gre za program opismenjevanja otrok s pomočjo psa (ITA 2009). Psička je prijazna, vajena različnih posameznikov, naklonjena ljudem, umirjena. Kot vsak terapevtski pes je dvakrat letno veterinarsko pregledana.

Preden je Šapa začela prihajati v šolo, sem zagotovila, da bo nenehno pod mojim nadzorom, da se bodo z njo družili samo tisti, ki bodo to sami želeli in da učinkovitost pouka ne bo trpela.

Sredi septembra je delo zaživelo. Na veselje velike večine dijakov in mojih sodelavcev je Šapa prikorakala najprej v zbornico, potem pa v učilnice. Vsi so jo res lepo sprejeli, začetna radovednost se je kmalu umaknila prijaznemu ogovaranju in izkazovanju nežnosti do psičke. Šapa je po kratkem uvajanju, ko je bila pri pouku le uro ali dve, z nami preživljala vse ponedeljke in četrteke. Sladko je prespala vse funkcije in integrale, občasno zasmrčala med kontrolnimi nalogami, med odmori pa je stopila med dijake in se z njimi igrala. Dobrodošla je bila na hodnikih, marsikdo se ji je približal in jo pobožal. Spoznala sem dijake, ki jih sploh ne učim, nekateri so k Šapi redno prihajali in se zblížali tako z njo kot z mano.

Zaupen odnos, ki ga kuža uspe vzpostaviti s posamezniki, vsakič znova preseneti. Naši mladostniki so željni osebnih, odkritih, poštenih odnosov. Šolskemu sistemu pogosto očitajo brezosebnost. Elektronske naprave, ki se množijo v naših učilnicah, ne spodbujajo k pogovoru, enako velja za elektronska čuda, ki se valjajo po žepih dijakov. Mladina

ima od ranega otroštva naprej premalo stika z naravo. Prijazen kuža, ki mahajoč z repom pride mednje, pa spodbuja veselje, iskrenost, nenarejenost, zanesljivost, tovarištvo. Ob njem pogovor steče, še kakemu ciniku se zasvetijo oči.

4. ŠAPA NA OBISKU V VRTCU

V skladu z našimi načrti sva se s Šapo nekajkrat pridružili dijakom na obiskih v vrtcu. Otroci so kužka pričakali odprtih rok, redkim plahim posameznikom sem obljubila, da se jim Šapa ne bo približala. Pa so kmalu tudi oni pristopili in ji ponudili piškotek. Z otroki smo se vsakič najprej pogovorili, kako ravnamo ob kužku in kako zanj skrbimo. Šapa je pokazala, kaj zna, potem pa smo otroke izzvali s pripravljenimi nalogami. Na enem od obiskov smo po igralnici razporedili kartončke s številkami in ustreznim številom pikic. Šapi smo okrog vratu zavezali rutko z žepkom, v žepku je imela kartončke z narisanimi kužki. Otrok je izbral kartonček iz žepka, preštel kužke, pripel Šapi povodec in jo peljal do ustrezne številke v igralnici. Pripravili smo lepo število različnih iger; otroci so vsakič navdušeno sodelovali, tudi vzgojiteljice so povedale, da so malčki izjemno zbrani.

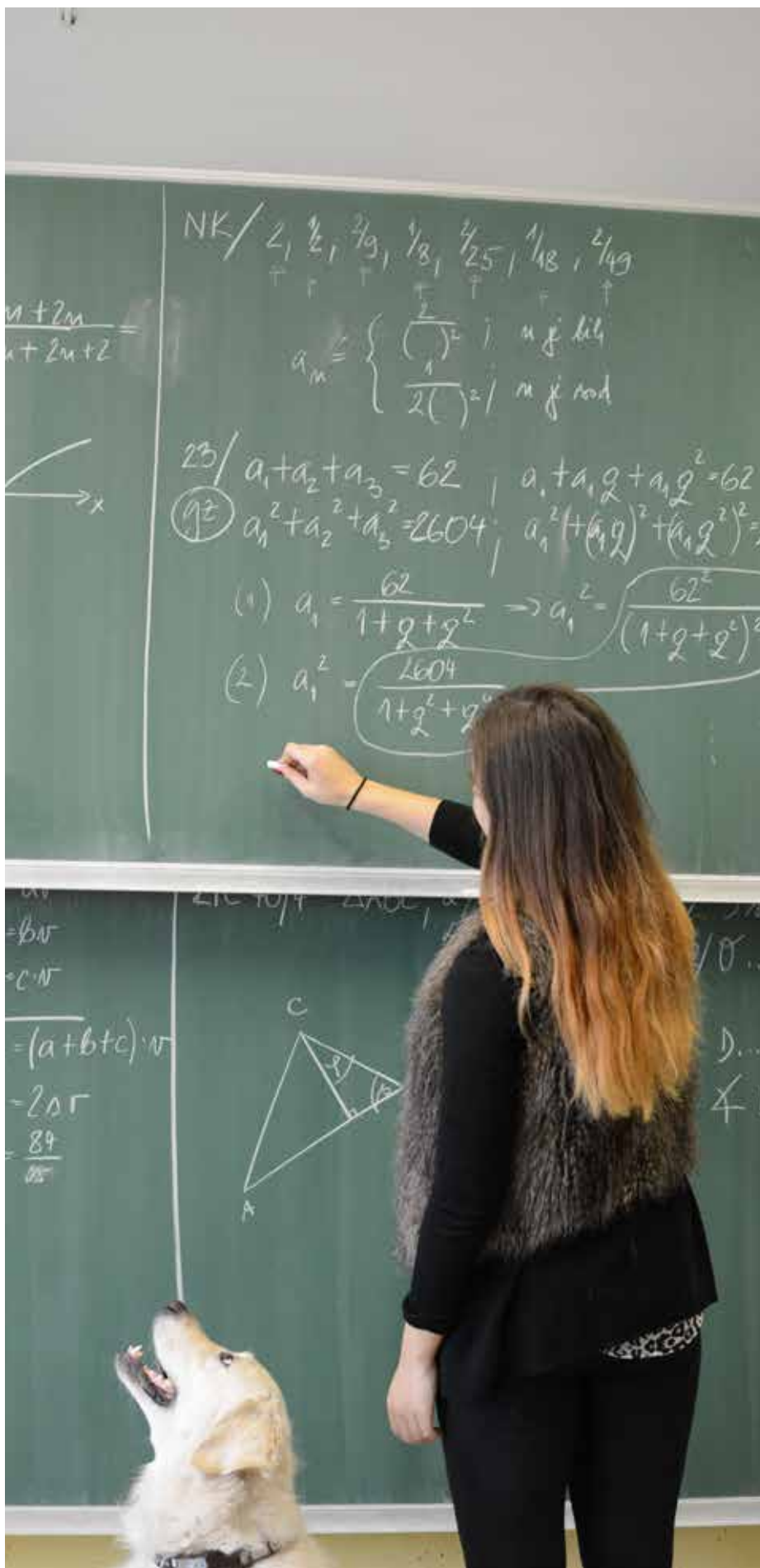
Ob koncu šolskega leta smo ocenili, da je delo s kužkom doseglo svoj namen. To potrjujejo tudi anketni vprašalniki, ki smo jih izvedli med dijaki in vzgojiteljicami. Tudi starši niso imeli zadržkov, nasprotno, ob različnih priložnostih so izrazili zadovoljstvo z repato novinko na naši šoli.

Mojca Trampuš

5. GAJ – POMOČNIK PRI URAH DODATNE STROKOVNE POMOČI NA OSNOVNI ŠOLI

V šolskem letu 2012/13 sem s svojim zlatim prinašalcem Gajem obiskovala desetletnega dečka pri urah dodatne strokovne pomoči. Deček sicer obiskuje redno osnovno šolo, je pa zaradi primanjkljavev na posameznih področjih učenja v skladu z odločbo o usmerjanju trikrat tedensko deležen dodatne strokovne pomoči.

Vpliv prisotnosti psa na dečka sem spremljala z opazovalno lestvico. Svoje ugotovitve sem podprla še z intervjuji, ki sem jih opravila z dečkovo mamo, z

njegovo razredničarko ter s specialno pedagoginjo. Želela sem izvedeti, kako Gaj vpliva na dečkovo koncentracijo, na njegovo zmožnost pomnjenja in sprejemanja informacij in na njegovo zanimanje za ure dodatne strokovne pomoči. Poleg tega sem opazovala tudi dečkov odnos do Gaja ter odnos dečka do mene, vodnice terapevtskega psa.

Na urah dodatne strokovne pomoči smo bili prisotni: deček, specialna pedagoginja, jaz kot vodnica terapevtskega psa ter Gaj, terapevtski pes. Ura dodatne strokovne pomoči je vsakič trajala eno šolsko uro, torej petinštirideset minut. Gaj je pri urah sledil mojim navodilom. Z dečkom sta se zblížala že prvo uro. Ko sta se videla pred šolo, je Gaj samoiniciativno, navdušeno stekel k dečku.

Med urami dodatne strokovne pomoči je specialna pedagoginja dečku pomagala, da bi lažje razumel učno snov. Gaj je ure dodatne strokovne pomoči dečku popes-

tril z iskanjem matematičnih nalog po razredu, z vztrajnim sedenjem ob njem, ko je reševal delovni list iz angleščine, dečku je bil v pomoč, ko se je učil geometrijske like.

Kljub temu da Gaj dečku med urami dodatne strokovne pomoči ni prišepetaval pravih odgovorov, sem ugotovila, da se zmožnost priklica starih informacij vidno poveča, podobno velja za pomnjenje novih informacij. Opazovalno lestvico sva izpolnjevali obe s specialno pedagoginjo ter beležili, kakšne razlike se pojavljajo med običajnimi učnimi urami ter tistimi, na katerih je bil prisoten tudi Gaj. Deček si je večino časa, ko je bil prisoten Gaj, snov lahko priklical v spomin, kar mu na urah, ko Gaja ni bilo, ni uspelo. Menim, da je dečku pomagala dodatna razlaga, ki jo je sam dajal Gaju. Vsakič, ko je njemu specialna pedagoginja kaj razložila, je sam to ponovil Gaju. Tudi mama je v intervjuju omenila, da deček doma pravi, da je Gajev učitelj.

Tudi dečkova koncentracija, s katero ima sicer težave, je bila na srečanjih z Gajem vedno razmeroma dobra. Specialna pedagoginja mi je v intervjuju povedala, da je deček ob prisotnosti psa sposoben rešiti več nalog kot sicer. C. Chandler (2012: 291) ugotavlja, da se učencem ob prisotnosti živali v razredu motivacija za delo poveča, med delom naredijo tudi manj napak.

Odnos dečka do Gaja je bil pozitiven, nad kosmatincem je bil navdušen. Tudi sicer ima rad živali, posebej pse. Doma je staršem že večkrat omenjal, da si želi kužka. Tedeschi, Fine in Helgeson (v: Fine 2012: 433) navajajo, da je pozitiven odnos posameznika do živali pomemben faktor. Ugotovili so, da so osebe, ki so imele močno željo po vključitvi v terapijo, pri učenju dosegale boljše rezultate od tistih, ki si terapije s pomočjo živali niso pretirano želele. Meni, vodnici terapevtskega psa, pa deček ni namenjal posebne pozornosti.

Precej pa je prisotnost kužka v razredu vplivala tudi na dečkov interes za delo. Ko je vedel, da pride k uri dodatne strokovne pomoči tudi Gaj, ni zamujal, s seboj je prinesel vse potrebščine. Zanimivo je, da so mi specialna pedagoginja, dečkova razredničarka in njegova mama omenile, da deček uro dodatne strokovne pomoči s pasjim pomočnikom sprejema kot neke vrste igro. Ker mora Gaj najti matematične naloge, ki mu jih deček skriva po razredu, to postanejo nekaj več kot le računi.

Gajeva in moja izkušnja pri pomoči dečku s primanjkljaji na posameznih področjih učenja je bila nadvse pozitivna in spodbudna. Vsekakor bi se jo dalo prenesti v celoten razred otrok s posebnimi potrebami. Najprej je seveda otroke potrebno naučiti pravnega stika s psom, jim predstaviti pravila, ki veljajo takrat, ko je v razredu prisoten kuža. Upoštevati pa je potrebno, da morajo biti tako kužki kot tudi njihovi vodniki za tako delo primerno usposobljeni.

Špela Štefe

6. ZAKLJUČEK

Odločitev, da v razred pripeljemo psa, je zelo odgovorna, potrebna je skrajna previdnost.

Mnoge težave je mogoče predvideti in že vnaprej poiskati odgovore nanje. Prav tako moramo zagotoviti dobre pogoje za svojega psa. Zvestega sopotnika, ki nam zaupa in po svojih močeh pomaga, smo dolžni očuvati pred prevelikimi vznemirjenji. Če vidimo, da je navzočnost v šoli zaradi hrupa in nemira zanj preveč stresna, ga umaknimo v mirnejše okolje! Z nekaj iznajdljivosti lahko vsak vodnik terapevtskega psa najde tako obliko dela, ki je v veselje tudi psu. Psi so namreč radi v človeški družbi. Šapa in Gaj rada hodita v šolo, vse leto sta mladino navdušeno pozdravljala in se z njimi veselila skupnih dogodivščin.

Obe vodnici psov ugotavljava, da je pes oboževal življenje in delo na šoli. Da se bodo mladi kužka razveselili, sva sicer pričakovali, a učinek je večplasten in presega najina pričakovanja. Čeprav je opisano delo od naju terjalo ogromno dodatnih priprav in skrbi, bova nadaljevali. Veseli bova, če se bo za podoben izziv opogumil še kak pedagog s svojim terapevtskim psom!

Literatura

- Altschiller, D. (2011). *Animal-assisted therapy*. Santa Barbara, Denver, Oxford: Greenwood.
- Chandler, C. (2001). *Animal Assisted Therapy in Counseling and school settings*. [Http://www.counseling.org](http://www.counseling.org) (dostop 15.1.2013)
- Chandler, K. C. (2012). *Animal assisted therapy in counseling*. New York, London: Routledge.
- Halm, A. M. *The Healing Power of the Human – Animal Connection*. *American Journal of Critical care*, 1. 17, št. 4 (julij 2008), 373–376. [Http://ajcc.aacnjournals.org/content/17/4/373.short](http://ajcc.aacnjournals.org/content/17/4/373.short) (dostop 19. 7. 2013)
- Fogle, B. (1994). *Complete Dog Training Manual*. London, Dorling Kindersley Ltd
- ITA, Intermountain Therapy Animals (2009). *Reading Education Assistance Dog. Team Training Manual*. Salt Lake City. ITA.
- Pet Partners (2012). [Http://www.petpartners.org/](http://www.petpartners.org/) (dostop 25. 7. 2013)
- Schulhund (2012). [Http://schulhundweb.de/index.php/Hauptseite](http://schulhundweb.de/index.php/Hauptseite) (dostop 25. 7. 2013)
- Tedeschi, P., Fine, A. H. in Helgeson, J. I. (2010) *Assistance animals: their evolving role in psychiatric service applications*. V: Fine A. H. (ur.). *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. San Diego: Elsevier. 421–438.

